УДК 351.754.078:[343.33:621.039]
DOI: 10.36550/2522-9230-2022-13-115-121

Пекарський Сергій Петрович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
та інформаційної безпеки факультету № 3
Донецького державного університету внутрішніх справ
e-mail: psp1271@ukr.net
https://orcid.org/0000-0003-0538-0391

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІ ЗАХОДИ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ВИЯВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДЖЕРЕЛАМИ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ

У статті досліджено теоретико-правові аспекти здійснення оперативно-розшукових заходів з виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з джерелами іонізуючого випромінення. Акцентовано увагу на загрозі національній безпеці при знаходженні джерел іонізуючого випромінення поза регулюючим контролем в умовах воєнного стану. Виконано порівняльний аналіз правових засад діяльності підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України щодо запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з джерелами іонізуючого випромінення. Зосереджено увагу на повноваженнях кримінальної поліції щодо здійснення комплексу оперативно-розшукових заходів з протидії досліджуємим кримінальним правопорушенням.

Констатовано, що серед підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України на Департамент забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами покладені обов'язки здійснювати оперативно-розшукові заходи з виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з джерелами іонізуючого випромінення.

Зазначено, що з метою забезпечення особистої безпеки поліцейських і громадян, співробітники підрозділів кримінальної поліції повинні пройти попередньо спеціальну підготовку та бути забезпечені спеціальною екіпіровкою. Це є умовою ефективності діяльності підрозділів кримінальної поліції щодо виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з джерелами іонізуючого випромінення. Окрім того, ефективна організаційна діяльність підрозділів кримінальної поліції з виявлення досліджуємих кримінальних правопорушень потребує взаємодії з Службою безпеки України та Державною службою з надзвичайних ситуацій.

З урахуванням актуальності запобігання вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з джерелами іонізуючого випромінення для національної безпеки України обґрунтована доцільність додаткового дослідження, спрямованого на концептуалізацію організаційних та тактичних засад здійснення оперативно-розшукових заходів, в тому числі і негласних, уповноважених суб'єктів різних правоохоронних органів, які входять до складу сил безпеки та оборони України.

Ключові слова: джерела іонізуючого випромінення, кримінальні правопорушення, кримінальна поліція, оперативно-розшукові заходи.

Pekarskyi S. OPERATIVE AND INVESTIGATIVE MEASURES OF CRIMINAL POLICE UNITS FOR THE DETECTION OF CRIMINAL OFFENSES RELATED TO SOURCES OF IONIZING RADIATION

The article examines the theoretical and legal aspects of operational investigative measures to detect criminal offenses related to sources of ionizing radiation. Attention is focused on the threat to national security of finding sources of ionizing radiation beyond regulatory control under martial law conditions. A comparative analysis of the legal bases of the activities of the criminal police units of the National Police of Ukraine in the prevention of criminal offenses related to sources of ionizing radiation was performed. Attention is focused on the powers of the criminal police regarding the implementation of a complex of operative and investigative measures to counter the investigated criminal offenses.

It has been established that among the criminal police units of the National Police of Ukraine, the Department of Ensuring Activities Related to Hazardous Materials is assigned the task of carrying out investigative measures to detect criminal offenses related to sources of ionizing radiation.

It is noted that in order to ensure the personal safety of police officers and citizens, employees of criminal police units must undergo special training in advance and be provided with special equipment. This is a condition for the effectiveness of criminal police units in detecting criminal offenses related to sources of ionizing radiation. In addition, the effective organizational activity of the criminal police units for the detection of investigated criminal offenses requires interaction with the Security Service of Ukraine and the State Service for Emergency Situations.

Taking into account the urgency of preventing the commission of criminal offenses related to sources of ionizing radiation for the national security of Ukraine, the feasibility of an additional study aimed at conceptualizing the organizational and tactical foundations of the implementation of operative and investigative measures, including covert, authorized subjects of various law enforcement agencies, is substantiated , which are part of the security and defense forces of Ukraine.

Key words: sources of ionizing radiation, criminal offenses, criminal police, investigative measures.

Постановка проблеми. В сучасних умовах протидії повномасштабній російській агресії в Україні постає питання своєчасного та якісного реагування на явища, тенденції і чинники, що несуть загрозу національній безпеці. Події, пов'язані з окупацією Чорнобильської та Запорізької атомних електростанцій,

 © С.П.Пекарський, 2022

обстріли агресором об'єктів критичної інфраструктури засвідчили небезпеку для громадян України і сусідніх країн розповсюдження радіоактивних речовин та джерел іонізуючого випромінення. Окрім того, дії злочинців можуть також призвести до небезпечних явищ для суспільства, пов'язаних з знаходженням джерел іонізуючого випромінення поза регулюючим контролем, що слід розуміти як небезпечну подію, пов'язану з втратою, крадіжкою небезпечних джерел або втратою контролю над небезпечними джерелами, нападом на радіологічний об'єкт, включаючи загрози тероризму, транспортні аварії під час перевезення радіоактивних речовин, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів тощо. Статтею 3 Закону України «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» від 14 січня 1998 року № 15/98-ВР (редакція від 16.10.2022) визначено право людини, яка проживає або тимчасово перебуває на території України на захист від впливу іонізуючого випромінювання [1, ст. 3]. Саме тому, в умовах воєнного стану, актуалізуються необхідність визначення повноважень підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України щодо ефективного реагування на виклики, пов'язані з джерелами іонізуючого випромінення (далі – ДІВ, прим. автора).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням наукової розробки здійснення оперативно-розшукових заходів з протидії різним видам злочинності було присвячено праці таких сучасних вітчизняних учених, як: С. В. Албул, К. В. Антонов, А. В. Баб'як, М. О. Волошина, М. Л. Грібов, В. П. Захаров, О. В. Кириченко, М. А. Погорецький, Д. Й. Никифорчук, Ю. Ю. Орлов, О. О. Подобний, М. В. Стащак, Д. Б. Сергєєва, В. Г. Телійчук, В. В. Шендрик та ін. Серед означених науковців О. В. Кириченко досліджував питання, пов'язані з законодавчим регулюванням протидії злочинам, пов'язаним з небезпечними хімічними, біологічними, радіоактивними та ядерними матеріалами в України [2]. У свою чергу низка авторів досліджували дії працівників органів Національної поліції: при виникненні надзвичайних ситуацій [3]; під час виявлення фактів незаконного поводження з небезпечними матеріалами [4], а також безпеку працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій [5]. Проте питання: здійснення оперативно-розшукових заходів підрозділами кримінальної поліції з виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з ДІВ; забезпечення особистої безпеки працівників поліції при реагуванні на досліджуємі кримінальні правопорушення; взаємодії з Службою безпеки України (далі СБУ – прим. автора), Державною службовою з надзвичайних ситуацій (далі ДСНС – прим. автора) залишаються дискусійними та потребують комплексного підходу.

Метою статті є з'ясування на підставі здійсненого аналізу правових засад та наукових джерел повноважень підрозділів кримінальної поліції щодо здійснення оперативно-розшукових заходів з виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з ДІВ. Зазначена мета додатково обумовлює необхідність визначити: окремі термінологічні поняття; кримінальні правопорушення, які пов'язані з ДІВ; нормативно-правові засади, які визначають повноваження підрозділів кримінальної поліції з виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з ДІВ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно положень Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 8 лютого 1995 року № 39/95-ВР (редакція від 16.10.2022) джерелом іонізуючого випромінювання (ДІВ) визнається фізичний об'єкт, крім ядерних установок, що містить радіоактивну речовину, або технічний пристрій, який створює або за певних умов може створювати іонізуюче випромінювання [6, ст. 1]. В науковій літературі безпосередньо поняття «іонізуюче випромінювання» об'єднує різні за своєю природою випромінювання. Наприклад за сферою застосування ДІВ поділяються на промислові, ядерні, енергетичні, медичні, науково-технічні тощо. Сучасний видобуток уранової руди, гідрометалургійна обробка руди, одержання збагаченого ядерного палива, виготовлення твелів, регенерація опроміненого ядерного палива і виробництво різних радіоактивних ізотопів, у тому числі для радіоізотопних джерел тепла, переробка і захоронення відходів, численні транспортні засоби і об'єкти, що забезпечують стійкі зв'язки між елементами ядерно-енергетичного комплексу [7, с. 20] є результатом наукового та промислового розвитку. Використання в медичних установах ДІВ також набуло розвитку. За радіонуклідним складом ДІВ поділяються на альфа-, бета-та гама випромінювачі. Відповідно до чинних норм, з врахуванням небезпеки властивостей різних видів ДІВ законодавець визначив доцільність обігу ДІВ під регулюючим контролем.

Дефініцією є те, що всі ДІВ відрізняються високою енергією, мають властивість іонізувати і руйнувати біологічні об'єкти, що становить небезпеку для здоров'я та життя людини та суспільства у цілому. Як зазначає С. В. Пєтков в результаті іонізації атомів, які входять до складу живого організму, порушуються процеси життєдіяльності кліток органів, що приводить до захворювання променевою хворобою [7, с. 5]. Окрім опромінення людини, небезпеку становить і радіоактивне зараження місцевості.

Попередньо проведений теоретичний аналіз законодавчих норм дозволив нам визначити, що Законом України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 8 лютого 1995 року № 39/95-ВР (редакція від 16.10.2022) визначені дії, які є порушеннями законодавства України у сфері використання ядерної енергії. Згідно положень статті 81 даного законодавчого акту порушення законодавства у сфері використання ядерної енергії персоналом та посадовими особами ядерної установки, об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, джерел іонізуючого випромінювання, персоналом і посадовими особами підприємств, установ і організацій, які здійснюють будь-яку іншу діяльність у сфері використання ядерної енергії, і громадянами тягне за собою дисциплінарну, цивільну (крім цивільної

відповідальності за ядерну шкоду), адміністративну та кримінальну відповідальність згідно з законом [6, ст. 81].

Водночас відповідно до вимог Закону України «Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання» від 19 жовтня 2000 року № 2064-III [8] визначені дії, які є порушеннями законодавства України у сфері фізичного захисту. Отже, порушеннями законодавства України у сфері фізичного захисту є:

- порушення норм, правил та інструкцій з фізичного захисту;
- порушення вимог щодо забезпечення фізичного захисту;
- здійснення діяльності, пов'язаної з фізичним захистом, без наявності відповідних дозволів (ліцензій);
- невиконання умов відповідних дозволів (ліцензій) з питань фізичного захисту;
- невиконання приписів органів державного управління та державного регулювання у сфері використання ядерної енергії і радіаційної безпеки щодо фізичного захисту;
- надання дозволів (ліцензій) та приписів щодо фізичного захисту посадовими особами органів державного управління та державного регулювання у сфері використання ядерної енергії і радіаційної безпеки з порушенням встановленого порядку;
- допуск до особливих робіт на ядерній установці та з ядерними матеріалами осіб, які не пройшли спеціальної перевірки;
- незаконні одержання, володіння, використання, передавання, видозмінення або розпорошення ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання;
- крадіжка ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, джерел іонізуючого випромінювання або їх захоплення, а також спроба вчинення таких дій;
- незаконне проникнення на ядерну установку, об'єкт призначений для поводження з радіоактивними відходами, транспортний засіб, призначений для перевезень ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання;
- вчинення або спроба вчинення диверсії [8, ст. 32].

Оскільки основну парадигму діяльності підрозділів, які уповноважені проводити оперативно-розшукові заходи, до яких відносяться і підрозділи кримінальної поліції, становить пошук та фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України то нам необхідно проаналізувати підстави кримінальної відповідальності за вчинення досліджуємих злочинів.

Заслуговує на увагу теоретичний підхід сучасного науковця – О. В. Кириченка, який виокремив 4 групи злочинів, пов'язаних із небезпечними хімічними, біологічними, радіоактивними та ядерними матеріалами [2]. Так, перша група кримінальних правопорушень – це кримінальні правопорушення, що пов'язані саме з незаконним обігом цих речовин. До таких злочинів науковець відносить:

– контрабанду (ст. 201), де передбачено переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів;

– викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем (ст. 262);

– незаконне поводження з радіоактивними матеріалами (ст. 265), де передбачено придбання, носіння, зберігання, використання, передачу, видозмінення, знищення, розпилення або руйнування радіоактивних матеріалів (джерел іонізуючого випромінювання, радіоактивних речовин або ядерних матеріалів, що перебувають у будь-якому фізичному стані в установці або виробі чи в іншому вигляді) без передбаченого законом дозволу;

– незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію (ст. 265-1);

– погроза вчинити викрадання або використати радіоактивні матеріали (ст. 266) [2, с. 278].

Друга група кримінальних правопорушень – це кримінальні правопорушення, які пов'язані з протиправними діями, спрямованими на порушення діяльності об'єктів, де зберігаються ці небезпечні матеріали:

– диверсія (ст. 113);

– напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 261), зокрема, це об'єкти, на яких виготовляються, зберігаються, використовуються або якими транспортуються радіоактивні, хімічні, біологічні чи вибухонебезпечні матеріали, речовини, предмети;

– злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (розділ XVI Особливої частини Кримінального кодексу України), тобто злочини, які можуть створювати кіберзагрозу системам фізичного захисту об'єктів критичної інфраструктури [2, с. 279].

Третя група кримінальних правопорушень – це злочини, які пов'язані з порушенням правил поводження з цими небезпечними матеріалами:

– порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами (ст. 267), тобто порушення правил зберігання, використання, обліку, перевезення вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або інших правил поводження з ними, а також незаконне пересилання цих речовин чи матеріалів поштою або вантажем, якщо це порушення створило небезпеку загибелі чи загибель людей або настання інших тяжких наслідків;

– порушення вимог режиму радіаційної безпеки (ст. 267-1), тобто переміщення будь-яким способом за межі зони відчуження чи зони безумовного (обов'язкового) відселення без надання передбаченого законом дозволу або проведення дозиметричного контролю продуктів харчування рослинного і тваринного походження, промислової або іншої продукції, тварин, риби, рослин або будь-яких інших об'єктів;

– порушення правил ядерної або радіаційної безпеки (ст. 274), тобто порушення цих правил на виробництві особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого;

– порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 414), у тому числі з радіоактивними матеріалами [2, с. 279].

Четверта група кримінальних правопорушень – це злочини, де небезпечні речовини можуть використовуватися і як засоби вчинення таких суспільно небезпечних діянь, як умисне вбивство (ст. 115); терористичний акт (ст. 258); застосування зброї масового знищення (ст. 439); розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення (ст. 440); інші злочини [2, с. 279].

Розглянувши питання щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних із ДІВ, можна зробити висновок, що ці правопорушення є різноманітними, охоплюють різні склади кримінальних правопорушень та становлять суттєву загрозу для здоров'я та життя громадян. Однак, на нашу думку, законодавець визначаючи об'єктивну сторону різних складів кримінальних правопорушень, пов'язаних з ДІВ, не в повній мірі врахував небезпечність безпосередньо властивостей ДІВ для людини, суспільства та оточуючого середовища. Тому зазначаємо, що в умовах воєнного стану є нагальна необхідність переглянути склади кримінальних правопорушень, пов'язаних з ДІВ, які можуть в результаті злочинних дій опинитися поза регулюючим контролем та визначити суспільну небезпечність цих діянь з урахуванням небезпеки властивостей ДІВ.

Чинні норми законодавчих та нормативно-правових актів визначають повноваження підрозділів Національної поліції щодо реагування на повідомлення про вчинення правопорушень, які пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання. З метою належної організації захисту особливо важливих об'єктів, охорона яких забезпечується озброєними поліцейськими розробляються відповідні плани реагування. Як приклад – наказом МВС України від 06.09.2017 № 754 затверджено Інструкцію про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними [9], яка визначає порядок дій поліцейських органів (підрозділів) поліції у разі виявлення підозрюваних об'єктів, що можуть заподіяти шкоду життю чи здоров'ю людини, забруднювати довкілля, або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з небезпечними радіоактивними, хімічними та ядерними матеріалами.

Серед підрозділів кримінальної поліції, на нашу думку, необхідно визначити повноваження посадових осіб Департаменту забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами (далі – Департамент, прим. автора). Департамент є структурним підрозділом Національної поліції України, що функціонує у складі кримінальної поліції та відповідно до законодавства України бере участь у реалізації державної політики з питань поводження з небезпечними матеріалами (радіоактивними, хімічними, біологічними та ядерними (далі – РХБЯ) матеріалами), які за своїми шкідливими властивостями можуть створити або створюють небезпеку для життя і здоров'я людей, інтересам суспільства і держави [10]. Як нами було попередньо визначено шкідливі властивості мають і ДІВ.

Основними завданнями співробітників Департаменту є:

- здійснення гласних та негласних, оперативно-розшукових та пошукових заходів із використанням оперативних та оперативно-технічних засобів, спрямованих на запобігання, виявлення, фіксацію та припинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з РХБЯ матеріалами.
- здійснення у встановленому законодавством України порядку слідчих (розшукових), у тому числі негласних слідчих (розшукових), дій у кримінальному провадженні за фактами незаконного поводження з РХБЯ матеріалами.
- ужиття необхідних заходів для отримання даних про факти, масштаби та характер РХБЯ загроз, що виникли внаслідок учинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із РХБЯ матеріалами, та їх запобігання чи усунення [10].

До функцій Департаменту належить:

- здійснення оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на протидію кримінальним правопорушенням у сфері поводження з РХБЯ матеріалами, а також комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних засобів;

- здійснення оперативного супроводження досудового розслідування у кримінальних провадженнях у сфері поводження з РХБЯ матеріалами;
- здійснення в межах компетенції контролю за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;
- визначення основних напрямів і тактики оперативно-розшукової діяльності щодо виявлення кримінальних правопорушень у сфері поводження з РХБЯ матеріалами;
- участь у межах компетенції в заходах щодо забезпечення контролю за дотриманням вимог законодавства України у сфері поводження з РХБЯ матеріалами;
- виявлення та здійснення попередньої ідентифікації РХБЯ матеріалів, що знаходяться поза регулюючим контролем;
- оформлення та отримання в установленому законодавством України порядку дозвільних документів для отримання та закупівлі токсинів, ізотопів, хімічних речовин, медичних препаратів та інших РХБЯ матеріалів, які обмежені в обігу, а також поводження з ними;
- проведення відповідно до законодавства України в межах повноважень дозиметричних та інших вимірювань за допомогою технічних і програмних засобів, ідентифікація, аналіз та дослідження, у тому числі експрес-методами, РХБЯ матеріалів із використанням при цьому спеціального обладнання;
- проведення безпосередніх робіт з підвищеною небезпекою, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, здійснення державного гірничого нагляду [10].

Проведений нами аналіз загальних засад діяльності Департаменту дозволяє нам висновувати, що посадові особи Департаменту спрямовують свої зусилля на виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з ДІВ. Зокрема, співробітники кримінальної поліції здійснюють реагування на виявлення факту незаконного обігу радіоактивних матеріалів та ДІВ, під яким слід розуміти перебування ядерних матеріалів, радіоактивних відходів та джерел іонізуючого випромінювання поза державними системами обліку і контролю радіоактивних матеріалів та/або системами їх фізичного захисту [11, с. 4]. Згідно чинних норм після отримання відомостей або надходження до підрозділу поліції заяв і повідомлень про правопорушення або події, пов'язані з ДІВ, зокрема про виявлення підозрілого матеріалу / об'єкта – фізичний об'єкт, який має зовнішні ознаки (попереджувальні написи про радіаційну небезпеку, маркування, спеціальні знаки тощо) та/або фізичні характеристики радіоактивних матеріалів [11, с. 4] застосовуються комплексні дії та заходи.

Зокрема, відповідно до положень Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, яка затверджена наказом МВС України від 7 квітня 2020 року № 357 [12] визначені алгоритми невідкладних дій, у тому числі й реагування на події, пов'язані з радіоактивними матеріалами та ДІВ.

Під час реагування на крадіжку радіоактивних речовин необхідно з'ясувати: час, місце та обставини кримінального правопорушення; установчі дані потерпілого (заявника), керівника та матеріально відповідальної особи підприємства, установи, організації; найменування, адресу, належність об'єкта злочинного посягання, його відповідність вимогам збереження радіоактивних речовин, вид охорони, наявність та стан охоронної сигналізації тощо. Також з'ясовуються: заподіяні матеріальні збитки (за попередніми даними заявника); кількість правопорушників, їх прикмети, які сліди могли залишитися на одязі та тілі правопорушників, якщо зникли, шляхи можливого відходу та місця появи (переховування); у разі затримання правопорушників – їх установчі дані [12].

На місце події негайно направляється СОГ та інші наряди поліції. Під час реагування організовується перекриття можливих шляхів відходу правопорушників та блокування місць їх появи або переховування. Про подію обов'язково, необхідно повідомити чергових прокуратури та територіального органу СБУ [12].

У разі виявлення ДІВ необхідно з'ясувати: час, місце та обставини виявлення ДІВ; наявність потерпілих, їх установчі дані, стан здоров'я та місце перебування; установчі дані та місце перебування заявника. На місця виявлення ДІВ негайно направляється спеціально екіпірований наряд поліції для охорони публічного (громадського) порядку й оточення місця події до прибуття рятувальних служб. За необхідності на місце події викликається бригада екстреної медичної допомоги. Повідомляються про подію чергові прокуратури, територіальних органів (підрозділів) ДСНС та СБУ, інших органів державної влади й місцевого самоврядування [12].

Зазначаємо, що ефективна діяльність підрозділів кримінальної поліції щодо виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з ДІВ потребує спеціальної підготовки та використання спеціального екіпірування для забезпечення особистої безпеки та здоров'я як поліцейських так і громадян.

Взаємодія підрозділів поліції з ДСНС та СБУ регулюється Інструкцію про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події, яка затверджена наказом МВС України від 22 серпня 2016 року № 859 затверджено [13].

Відкритий зміст даного дослідження не дозволяє нам визначити особливості здійснення негласних

оперативно-розшукових та пошукових заходів із використанням оперативних та оперативно-технічних засобів, спрямованих на запобігання, виявлення, фіксацію та припинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з ДІВ. Діяльність сил безпеки та оборони України [14, ст. 1, п. 17, 18] потребує додаткових наукових досліджень, які визначать законодавчо обґрунтований інструментарій з метою своєчасного та якісного реагування на явища, тенденції і чинники, що несуть загрозу національній безпеці.

Висновки. Проведений теоретичний аналіз здійснення оперативно-розшукових заходів з виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з джерелами іонізуючого випромінення дозволяє нам висновувати, що дана діяльність має відповідне законодавче та нормативно-правове регулювання. При аналізі підстав кримінальної відповідальності нами визначена доцільність перегляду складів кримінальних правопорушень, пов'язаних з ДІВ з метою врахування суспільної небезпечності цих діянь з урахуванням небезпеки властивостей ДІВ.

Констатовано, що серед підрозділів кримінальної поліції Департамент забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами уповноважений здійснювати оперативно-розшукові заходи з виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з ДІВ.

Під час дослідження з'ясовано, що ефективна діяльність підрозділів кримінальної поліції щодо виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з ДІВ потребує спеціальної підготовки та використання спеціального екіпірування для забезпечення особистої безпеки як поліцейських так і громадян. Одночасно з'ясовано, що ефективна організаційна діяльність підрозділів кримінальної поліції з виявлення досліджуємих кримінальних правопорушень потребує взаємодії з СБУ та ДСНС.

В сучасних умовах, з урахуванням актуальності запобігання вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з ДІВ для національної безпеки висновуємо необхідність додаткового дослідження спрямованого на концептуалізацію організаційних та тактичних засад здійснення оперативно-розшукових заходів, в тому числі і негласних, уповноважених суб'єктів різних правоохоронних органів, які входять до складу сил безпеки та оборони України – Національна поліція, СБУ, ДСНС тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання: Закон України від 14 січня 1998 року № 15/98-ВР (редакція від 16.10.2022). *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 15/98-%D0%B2%D1%80#Text.

2. Кириченко О. В. Законодавче регулювання протидії злочинам, пов'язаним з небезпечними хімічними, біологічними, радіоактивними та ядерними матеріалами в України. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти:* матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 13.03.2020), Дніпро, 2020. С. 277-280.

3. Дії працівників органів Національної поліції при виникненні надзвичайних ситуацій / Ю. І. Давигора, В. А. Молотай, О. В. Коломієць, Ю. В. Демченко, А. О. Кудлай. К.: Національна академія внутрішніх справ, 2020. 156 с.

4. Дії поліції під час виявлення фактів незаконного поводження з небезпечними матеріалами: методичні рекомендації / І. М. Максимчук, О. М. Сура, А. А. Саковський, Я. В. Фурман та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 81 с.

5. Грибан В. Г. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій : навчальний посібник / В. Г. Грибан, А. Є. Фоменко, Д. Г. Казначеєв, О. І. Бойко; за заг. ред. В. Г. Грибана. Дніпро : Дніпроп. Держ. ун-т внутр. справ, 2018. 100 с.

6. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 8 лютого 1995 року № 39/95-ВР (редакція від 16.10.2022). *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 39/95-%D0%B2%D1%80#Text.

7. Підготовка з радіаційного, хімічного, біологічного захисту: науково-популярне видання / Укладач С. В. Пєтков. Київ: «Центр учбової літератури», 2022. 64 с.

8. Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання: Закону України від 19 жовтня 2000 року № 2064-III (редакція від 16.10.2022). *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 2064-14#Text.

9. Інструкція про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними: затв. наказом МВС України від 06.09.2017 № 754. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/z1240-17#Text.

10. Департамент забезпечення діяльності, пов'язаної з небезпечними матеріалами. *Офіційний вебпортал Національної поліції України.* URL: https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi/departament-zabezpechennya-diyalnosti-povyazanoyi-z.

11. Тимошенко М. М., Мінчук Г. Я. Пам'ятка для інспектора з радіаційного контролю. К. : КіС ПЛЮС, 2013. 40 с.

12. Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 7 квітня 2020 року № 357 (редакція від 24.12.2021). URL: https://zakon.rada. gov.ua/laws/show/z0443-20#Text.

13. Інструкція про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події : затв. наказом МВС України від 22 липня 2016 року № 859. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1254-16#Text.

14. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII (редакція від 15.06.2022). *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text.

REFERENCES:

1. Pro zakhyst liudyny vid vplyvu ionizuiuchoho vyprominiuvannia. (1998, January 14). [On human protection from the effects of ionizing radiation].Zakon Ukrainy № 15/98-VR. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/98-%D0%B2%D1%80#Text.[in Ukrainian].

2. Kyrychenko, O. V. (2020). Zakonodavche rehuliuvannia protydii zlochynam, poviazanym z nebezpechnymy khimichnymy, biolohichnymy, radioaktyvnymy ta yadernymy materialamy v Ukrainy. [Legislative regulation of combating crimes related to dangerous chemical, biological, radioactive and nuclear materials in Ukraine]. *Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty: materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (DDUVS, 13.03.2020)*, Dnipro. 277-280. [in Ukrainian].

3. Davyhora, Yu. I., & Molotai, V. A., & Kolomiiets, O.V., & Demchenko, Yu.V., & Kudlai, A. O. (2020). Dii pratsivnykiv orhaniv Natsionalnoi politsii pry vynyknenni nadzvychainykh sytuatsii. [Actions of employees of the National Police in emergency situations], 156. [in Ukrainian].

4. Maksymchuk, I. M.,& Sura,O. M., & Sakovskyi,A. A., & Furman, Ya. V., & ta in. (2019). Dii politsii pid chas vyiavlennia faktiv nezakonnoho povodzhennia z nebezpechnymy materialamy: metodychni rekomendatsii. [Actions of the police during detection of illegal handling of hazardous materials: methodical recommendations]. 81. [in Ukrainian].

5. Hryban, V. H. (2018). Bezpeka pratsivnykiv Natsionalnoi politsii v umovakh nadzvychainykh sytuatsii. [Security of National Police employees in emergency situations]. Navchalnyi posibnyk. 100. [in Ukrainian].

6. Pro vykorystannia yadernoi enerhii ta radiatsiinu bezpeku. (1995, February 8). [On the use of nuclear energy and radiation safety]. Zakon Ukrainy № 39/95-VR. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80#Text [in Ukrainian].

7. Pietkov, S.V. (2022). Pidhotovka z radiatsiinoho, khimichnoho, biolohichnoho zakhystu. [Training in radiation, chemical, biological protection]. Naukovo-populiarne vydannia. 64. [in Ukrainian].

8. Pro fizychnyi zakhyst yadernykh ustanovok, yadernykh materialiv, radioaktyvnykh vidkhodiv, inshykh dzherel ionizuiuchoho vyprominiuvannia. (2000, October 19). [On physical protection of nuclear installations, nuclear materials, radioactive waste, other sources of ionizing radiation]. Zakon Ukrainy 2064-III. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2064-14#Text [in Ukrainian].

9. Instruktsiia pro poriadok dii orhaniv (pidrozdiliv) politsii v razi vyiavlennia radioaktyvnykh, khimichnykh ta yadernykh materialiv abo otrymannia informatsii pro porushennia pravyl chy nezakonne povodzhennia z nymy. (2017, September 6). [Instructions on the procedure for actions of police bodies (subdivisions) in case of detection of radioactive, chemical and nuclear materials or receiving information about violation of rules or illegal handling of them], Nakaz MVS Ukrainy vid № 754. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17#Text [in Ukrainian].

10. Departament zabezpechennia diialnosti, poviazanoi z nebezpechnymy materialamy. [Department of ensuring activities related to hazardous materials].*Ofitsiinyi vebportal Natsionalnoi politsii Ukrainy*. Retrieved from: https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi/departament-zabezpechennya-diyalnosti-povyazanoyi-z. [in Ukrainian].

11. Tymoshenko, M. M., & Minchuk, H. Ya. (2013). Pamiatka dlia inspektora z radiatsiinoho kontroliu. [Memo for the radiation control inspector]. 40. [in Ukrainian].

12. Instruktsiia z orhanizatsii reahuvannia na zaiavy i povidomlennia pro kryminalni, administratyvni pravoporushennia abo podii ta operatyvnoho informuvannia v orhanakh (pidrozdilakh) Natsionalnoi politsii Ukrainy. (2020, April 7). [Instructions on the organization of response to statements and reports about criminal, administrative offenses or events and operational information in bodies (subdivisions) of the National Police of Ukraine]. *Nakazom MVS Ukrainy № 357.* Retrieved from: https://zakon.rada. gov.ua/laws/show/z0443-20#Text. [in Ukrainian].

13. Instruktsiia pro poriadok vzaiemodii mizh Derzhavnoiu sluzhboiu Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii, Natsionalnoiu politsiieiu Ukrainy ta Natsionalnoiu hvardiieiu Ukrainy u sferi zapobihannia i reahuvannia na nadzvychaini sytuatsii, pozhezhi ta nebezpechni podii. (2016, July 22). [Instructions on the procedure for cooperation between the State Emergency Service of Ukraine, the National Police of Ukraine and the National Guard of Ukraine in the field of prevention and response to emergency situations, fires and dangerous events]. Nakaz MVS Ukrainy № 859. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1254-16#Text. [in Ukrainian].

14. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy.(2018, June 21). [On the national security of Ukraine]. Zakon Ukrainy № 2469-VIII. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 20.11.2022